

**Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle
hallituksen esityksestä taiteen perusopetuslaiksi HE 115/2026**

Suomen musiikkioppilaitosten liitto kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksen HE 115/2026 käsittelyn yhteydessä. Kirjallisena lausuntona haluamme kohteliaimmin lausua asiasta seuraavasti:

Hyvää lakiesityksessä on se, että

- lapsille voidaan antaa oppilaaksiotossa etusija (13 §)
- opettajien kelpoisuus pidetään laadun varmistamiseksi riittävän korkealla tasolla
- on mahdollisuus 800 tunnin ylittävään syventävään osuuteen, aina 1500 tuntiin asti, joka tarvitaan tavoitteelliseen, jopa ammattilaisuuteen tähtäävään opintopolkuun.

Jos lakiesitys toteutuu esityksen mukaisesti, se johtaa musiikin valtionosuusrahoituksella annettujen tuntien vähenemiseen jo alkuvaiheessa arviolta 33 000 tunnilla, niiden siirtyessä muille taiteenaloille. Tämä vähentää musiikin taiteen perusopetuksen saavutettavuutta ja laatua, mikä on selvästi ristiriidassa lain tavoitteiden kanssa. **Lakiesitystä ei tule hyväksyä sellaisenaan.**

Lakiesityksessä tulee huomioida tai muuttaa seuraavat asiat:

- A. Valtionosuusrahoituksen suoritemäärän vahvistamisessa oppilasmäärien ja oppimäärän suorittaneiden määrien vertailu tulee tehdä taiteenaloittain, ei kaikkien taiteenalojen kesken. Näiden kahden kriteerin painoarvon tulee pysyä 7 %:ssa. (10 §)
- B. Valtionosuusrahoitusta tulee suunnata eri taiteenaloille kysynnän mukaan, ja ilman oppilaspaikkaa jääneiden määrää tulee seurata säännöllisesti osana tilastointia.
- C. Varhaisiän musiikkikasvatuksen on oltava osa musiikin taiteen perusopetusta ja siten valtionosuusrahoituksen piirissä.
- D. Taiteen perusopetuksen opintopiste ja sen laajuus tulee määritellä niin, että siinä huomioidaan osaamisperusteisuus ja taiteenalojen erityispiirteet. (Asetus taiteen perusopetuksesta 5 §)
- E. 10 M€ lisämääräraha tarvitaan, jotta uudistuksen tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikkien taiteenalojen erityispiirteet huomioiden, ja ettei musiikin nykyisillä resursseilla rahoiteta uudistusta.

A. Valtionosuusrahoituksessa (VOS) oppilasmäärän ja oppimäärän suorittaneiden suoritelmäärien vertailu tulee tehdä taiteenaloittain, ei kaikkien taiteenalojen kesken. Näiden lisäosan kriteerien painoarvo ei saa nousta perusteluissa esitettyyn 25%:iin, vaan sen tulee pysyä 7%:ssa

HE 115/2026 10 §:n perusteluissa todetaan seuraavaa: "Tarkoituksena on, että toteutuneen oppilasmäärän ja oppimäärän suorittaneiden oppilasmäärän painoarvoa korotetaan suoritelmäärien vahvistamisessa asteittain vuosien mittaan siten, että viimeistään vuonna 2040 suoritelmäärän vahvistamisessa huomioon otettavien toteutuneiden opetustuntimäärien painoarvo olisi vähintään 75 prosenttia ja oppilasmäärän sekä oppimäärän suorittaneiden oppilaiden määrän painoarvo olisi enintään 25 prosenttia."

Lakiesityksen myötä valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävien enimmäissuoritelmäärän jako musiikin ja muiden taiteenalojen väliltä eli musiikin oma rahoitusmomentti on poistumassa ja tilalle ehdotetaan kaikille taiteenaloille yhteistä suoriterahoitusmallia. Esityksen mukaan lisäosa, joka perustuu oppilaiden ja oppimäärän suorittaneiden määrään, voisi enimmillään olla 25% tuntiperusteisesta valtionosuudesta. Painoarvon muutos 7% - 25% on todella suuri ja vie käytännössä rahoitusta pois kysytyimmältä taiteenalta eli musiikilta. Lisäosan enimmäismäärän tulee pysyä 7%:ssa.

Yhtenäinen malli ei huomioi riittävästi taiteenalojen pedagogisia erityispiirteitä. Oppilasmäärää painottava rahoitusmalli suosii väistämättä ryhmäopetusta ja siirtää rahoitusta pois musiikista, jossa annetaan paljon yksilöopetusta. Useimmissa muissa taiteissa opetus perustuu pääosin ryhmäopetukseen, kun taas laulun- ja soitonopetus edellyttää pedagogisista ja akustisista syistä pääasiassa yksilöopetusta.

Musiikin erityispiirteenä on juuri sen kuulonvaraisuus eli äänenlaadun määrittely kuuloaistin avulla. Yksilökohtainen äänenlaadun kehittyminen vaatii säännöllisesti toistuvia oppimistilanteita, joissa muut äänet eivät häiritse keskittymistä vaativaa äänen tarkkailua. Instrumentin hallinta rakentuu kuulonvaraisen palautteen, motoristen valmiuksien ja musiikillisen ajattelun yhteydestä. Näiden osa-alueiden kehittäminen vaatii jatkuvaa havainnointia, välitöntä palautetta ja opetuksen mukauttamista oppilaan kehityksen mukaan. Oppilaan oppiminen ja taitojen kehittyminen rakentuvat yksilöopetustilanteessa oppilaan ja opettajan vuorovaikutuksessa, joka muodostaa instrumenttiopetuksen perustan. Yhdessä musisointi on tämän rinnalla toinen keskeinen osaamisalue musiikissa.

Ruotsissa Kulturskolan-mallin kehittämisestä saadut kokemukset osoittavat olemassa olevan riskin seurauksista, mikäli edellä mainittuja erityispiirteitä ei riittävästi huomioida. Ruotsin hallitukselle 22.6.2026 luovutetussa selvityksessä todetaan musiikin opetuksen jääneen riittämättömäksi, ja siinä esitetään huoli Ruotsin asemasta musiikkimaana sekä tarve vahvistaa

nuorten koulutuspolkua musiikissa. Suomen ei tule toistaa samaa virhettä, vaan vaalia ja edelleen kehittää kansainvälisesti arvostettua, riittävästi yksilöopetusta sisältävää musiikkikoulutusta.

Musiikissa oppimistavoitteiden saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä harjoittelua ja usein pidempää opiskeluaikaa kuin monilla muilla taiteenaloilla. Esityksen yhtenäinen rahoitusmalli kannustaa oppimäärien suorittamiseen nopeasti ja samalla oppimistavoitteiden madaltamiseen, mikä olisi myös ristiriidassa taiteen perusopetuksen laadun ja osaamistavoitteiden kanssa. Suoritemäärät tulee siis vertailla kunkin taiteenalan sisällä, ei kaikkien taiteenalojen kesken yhteisesti. Tämä turvaa paitsi musiikin, myös muiden taiteiden erityispiirteitä.

Esityksessä oppimäärän laajuus on 800–1 500 tuntia, jolloin laajemmat opinnot voivat toimia väylänä myös ammattiopintoihin. Esimerkiksi suuri osa Sibelius-Akatemian opiskelijoista on saanut vähintään laajan oppimäärän (1300h) verran opetusta. Todellinen mahdollisuus 800 tuntia ylittäviin opintoihin tulee turvata erityispiirteet huomioiden. Musiikin kohdalla tämä tarkoittaa edellä mainittuja rahoituksen perusosan pysymistä 93%:ssa sekä suoritemäärien vertailua taiteenalan sisällä. Lisäksi keskeistä on kysynnän huomioiminen osana rahoitusta (kohta B.) ja 10 M€ määrärahan lisääminen koko taiteen perusopetukselle (kohta E.)

B. Valtionosuusrahoitusta tulee suunnata eri taiteenaloille kysynnän mukaan, ja ilman oppilaspaikkaa jääneiden määrää tulee seurata säännöllisesti osana tilastointia

Ilman opiskelupaikkaa jääneet 2019-2020

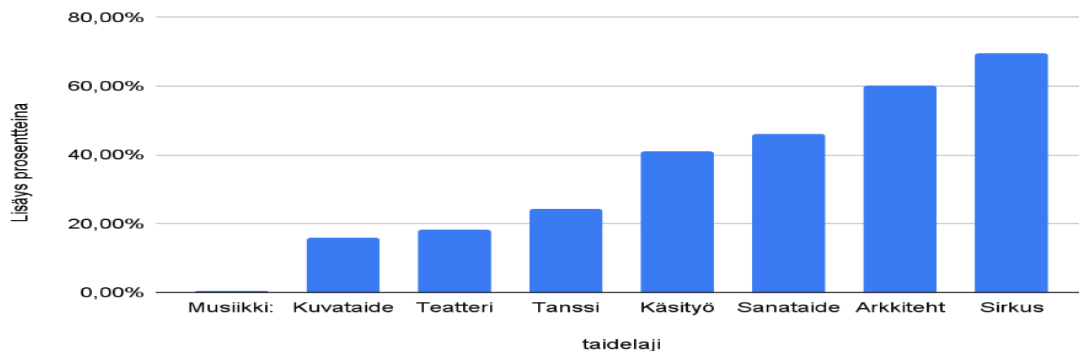


Yhdeksästä eri taiteenalasta musiikki on ylivoimaisesti suosituin.

OPH:n raportin 2020:4 mukaan "Taideoppilaitoksiin hakeutuneissa ja oppilaspaikan saaneissa 61 % ulkopuolelle jääneistä olisi halunnut opiskella musiikkia, 39% yhteensä 8 muuta taiteenala. Oppilaita, jotka eivät saaneet hakemaansa oppilaspaikkaa oli yhteensä 5143: Arkkitehtuuri 7, Kuvataide 490, Käsityö 79, Mediataiteet 134, **Musiikki 3151**, sanataide 74, Sirkustaide 673, Tanssi 456, Teatteritaide 79."

Tämän lisäksi valtionrahoituksen ulkopuolella olevissa oppilaitoksissa musiikkia opiskelee noin 12 000 oppilasta, mikä myös kertoo musiikin resurssitarpeesta.

Vos tuntien lisäys % vuodesta 2019 vuoteen 2026



VOS-tuntien vertailu 2019 ja 2026 (yllä)

Vuodesta 2019 lähtien ovat VOS-tunnit lisääntyneet yhteensä 36 662 tuntia.

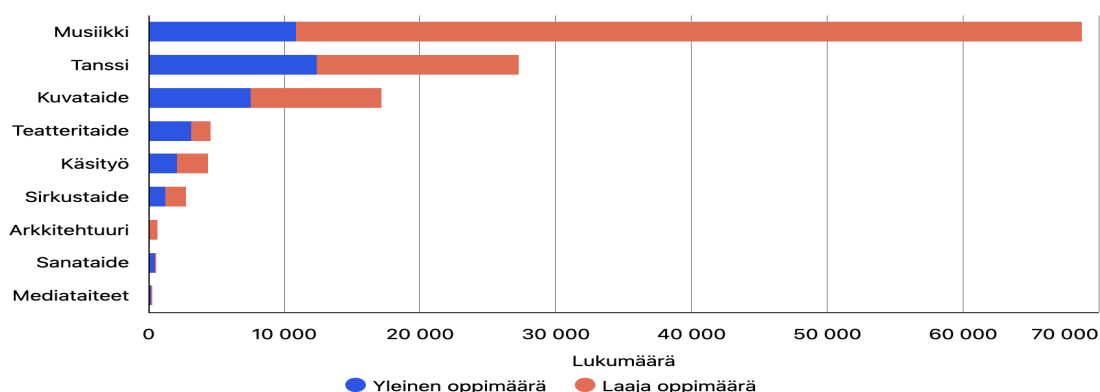
Musiikki: 1 659 938 tuntia, kasvua vuodesta 2019 lähtien 0,42%.

Muut: 177 462 tuntia, kasvua vuodesta 2019 lähtien 26 %.

(Tiedot kerätty Opetushallituksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raporteista, <https://vos.opi.fi/rap/>)

Valtionosuusrahoituksen lisäys vuosina 2019 - 2026 on kohdentunut muihin taiteisiin kuin musiikkiin. Musiikki on ollut hakijamäärältään selvästi suosituin taiteenala, eikä VOS-oppilaitoksilla ole ollut mahdollisuutta vastata kysyntään. Tästä syystä osana harkinnanvaraisuutta tulee säännöllisesti kerätä ja raportoida ilman oppilaspaikkaa jääneet ja huomioida tämä myös valtionosuusrahoituksen jakoperusteena.

Taiteen perusopetuksen oppilaiden lukumäärä opetuksen sisällön ja oppimäärän mukaan 2024



Päivitetty: 29.1.2026

Lähde: Tilastokeskus, kulttuuri

C. Varhaisiän musiikkikasvatuksen on oltava osa musiikin taiteen perusopetusta ja siten VOS-rahoitteista

HE 115/2026 2§:n perusteluissa todetaan seuraavaa:

”Taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa voidaan järjestää myös muuta taiteen ja kulttuurin opetusta sekä muuta taide- ja kulttuuritoimintaa, mutta tämä toiminta ei ole taiteen perusopetusta eikä se siten kuulu taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtiosuuden piiriin. Kyse voi olla tällöin esimerkiksi oppilaitoksissa annettavasta taidekasvatuksesta, jota annetaan ennen taiteen perusopetuksen oppimäärään sisältyviä, tavoitteellisesti eteneviä opintoja.”

Perusteluissa jää täsmentämättä, että opetussuunnitelman mukainen, tutkimukseen perustuva ja korkeakoulutettujen opettajien toteuttama varhaisiän musiikkikasvatus voi olla osa oppimäärää ja siten osa taiteen perusopetusta. Varhaisiän musiikkikasvatus on ollut tärkeä osa taiteen perusopetusta jo vuosikymmenet. Se on olennainen vaihe musiikin oppimisprosessissa ja luo pohjan koko tavoitteellisesti etenevälle musiikin oppimispolulle.

Varhaisiän musiikkikasvatuksella on myös monia muita hyötyjä kuin vain musiikkiharrastuksen perustusten rakentaminen. Aivotutkija ja professori Minna Huotilaisen tutkimusten mukaan muskari toimii **"aivojen kuntosalina"**, joka muokkaa lapsen aivojen rakennetta ja tehostaa niiden toimintaa poikkeuksellisen kokonaisvaltaisesti. Jo kerran viikossa tapahtuva ohjattu musiikkitoiminta tuottaa merkittäviä, pitkäkestoisia kehitysetuja. Varhaisiän musiikkikasvatus tukee lasten kehitystä monipuolisesti. Musiikin harjoittaminen aktivoi aivoja ja parantaa kielellisiä, sosiaalisia sekä kognitiivisia taitoja, kuten muistia, keskittymiskykyä ja ongelmanratkaisua. Se kehittää myös tunteiden säätely- ja empatiakykyä sekä ryhmätaitoja. Lisäksi se kehittää aivoja kokonaisvaltaisesti yhdistämällä äänen, liikkeen ja vuorovaikutuksen sekä tukemalla motoriikan ja koordinaation kehittymistä. Musiikki tukee erityisesti varhaislapsuuden herkkyyksien mukaista aivojen kehitystä ja kielenoppimista, mikä on myös avain kotoutumiseen.

Mikäli varhaisiän musiikkikasvatuksesta luovuttaisiin osana taiteen perusopetuksen oppimäärää ja vos-rahoitusta, siitä tulisi arvonnäkökulmasta palvelutoimintaa. Tämä heikentäisi toiminnan saavutettavuutta, nostaisi asiakasmaksuja ja lisäisi siten eriarvoisuutta perheiden välillä. Tästäkään syystä sitä ei pidä irrottaa taiteen perusopetuksesta ja VOS-rahoituksesta.

Suomalainen musiikkileikkikoulutoiminta on kansainvälisesti tunnustettu vahvuus, ja sen toimintamallia hyödynnetään myös muualla. Sen asemaa osana taiteen perusopetusjärjestelmää ei tule vaarantaa lainsäädännön tulkinnanvaraisuudella.

Opetussuunnitelman mukainen varhaisiän musiikkikasvatus on olennainen osa musiikin taiteen perusopetuksen kokonaisuutta, muodostaa perustan myöhemmälle oppimiselle ja tulee siksi säilyä selkeästi osana musiikin taiteen perusopetusta ja sen valtionosuusrahoitusta.

Tutustu lisää:

<https://www.musicedu.fi/sml-ajankohtaista/selvat-saveletmusiikki-on-erityisen-tarkeaa-meidan-aivoille-aivotutkija-minna-huotilainen/>

<https://musiikkikoulutuksenvisio.fi/artikkelit/minna-huotilainen-musiikki-monipuoliseen-kayttöön/>

D. Taiteen perusopetuksen opintopiste ja sen laajuus tulee määritellä niin, että siinä huomioidaan osaamisperusteisuus ja taiteenalojen erityispiirteet

Lakiesityksen mukaan taiteen perusopetuksen oppimäärään kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Oppimäärän laajuus olisi 50 opintopistettä. Asetuksella säädettäisiin, että opetusta annettaisiin 16 opetustuntia yhtä opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluisi lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja oppilaan kannalta kohtuullinen määrä omatoimista työskentelyä.

Osaamisperusteisuus on olennainen osa tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää taiteen koulutusta. Osaamisen laatua, tietoja ja taitoja tulee mitata. Oppilasta verrataan valmiisiin kriteereihin ja osaamistavoitteisiin, ei muihin oppilaisiin. Näin yksilöllisyys ja kunkin taitotaso tulee hyvin huomioitua. Opintopisteet kirjataan, kun vaadittu osaamistaso on saavutettu. Olennaista on, että osaaminen ratkaisee, ei käytetty aika tai annettu opetusmäärä.

Taiteenalat ovat keskenään erilaisia ja niiden pedagogiset menetelmät eroavat toisistaan. TPO-yhteistyön periaatteena on alusta saakka ollut kunnioittaa taiteenalojen ominaispiirteitä. Yhteismitoittamalla ja yhtenäistämällä eri taiteiden pedagogisia eroavuuksia heikennetään oppimisen laatua ja vaikuttavuutta, eikä se myöskään kannusta pedagogiseen kehittämiseen.

Musiikissa omassa instrumentissa harjaantuminen vaatii pitkäaikaista ja monipuolista taitojen hankkimista, jota ei voi opettaa vain ryhmässä, vaan yksilöopetus on tietyissä sisällöissä ainoa järkevä ja oppilaan oppimista parhaiten tukeva pedagogian muoto. Opetuksen ohessa tehtävä omaehtoinen harjoittelu on myös merkittävä osa taitojen karttumisessa. Oppimäärän laajuutta määrittävää opintopistettä ei tule sitoa kiinteästi vain annettujen opetustuntien määrään.

Opintopisteen tulee kuvata oppilaan kokonaistyöpanosta, kuten esimerkiksi korkeakoulutuksessa, jossa opetuksen lisäksi huomioidaan muu oppimista tukeva työskentely. Kun taiteen perusopetus on laissa määritelty tavoitteelliseksi ja tasolta toiselle eteneväksi,

opetussuunnitelman perusteissa tulee määritellä, miten tavoitteellisuus ja tasolta toiselle eteneminen toteutuu muutenkin kuin vain opetustuntimäärinä.

E. 10 M€ lisämääräraha tarvitaan, jotta uudistuksen tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikkien taiteenalojen erityispiirteet huomioiden ja ettei musiikin nykyisillä resursseilla rahoiteta uudistusta

Jotta taiteen perusopetus tulisi saavutettavammaksi, tulisi valtionosuusrahoituksen piiriin saada uusia toimijoita ja tarjontaa pystyvä lisäämään kysynnän mukaan. Musiikki on taiteenlajeista halutuin ja jo nykyisellään opintojen ulkopuolelle jää suuri määrä halukkaita. Valtionrahoituksen ulkopuolella olevissa oppilaitoksissa musiikkia opiskelee noin 12 000 oppilasta, mikä myös kertoo musiikin lisäresurssitarpeesta. 10 M€ lisämääräraha on uudistuksen edellytys, jotta saatavuutta voi oikeasti lisätä ja että musiikki ei joudu muiden taiteiden saatavuuden maksajaksi pitkällä aikavälillä.

Lopuksi

Musiikki tavoittaa kaikki ja sillä on positiivisia vaikutuksia yksilölle, yhteisöille ja laajemmin koko yhteiskunnalle. Musiikki voimaannuttaa, yhdistää ja tuo elämään merkitystä. Taiteen perusopetus on ainutlaatuinen koulutusmuoto, jota tulee kehittää ja resurssoida niin, että Suomen sivistyksellinen pääoma voi kasvaa osaamisen ja luovuuden kautta.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää, että valiokunta ottaa nämä edellä esiin tuodut näkökohdat huomioon asian jatkovalmistelussa.